

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/2

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Axmedov Oybek Saparbaevich</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАНИНГ ЎРНИ.....	10-18
<i>Нематова Мафтуна</i> ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН	19-24
<i>Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna</i> MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI.....	25-32
<i>Jo'rayeva Nilufar Sobirjon qizi</i> "SMILE" VA "TABASSUM" TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	33-38
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> BADIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI	39-43
<i>Jumanova Shahnoza Ikromjonovna</i> IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O'RNI	44-50
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	51-57
<i>Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna</i> XALQ NASRI JANRLARINING O'ZARO MUNOSABATLARI	58-62
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ KOMPARATIV FRAZELOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI	63-68
<i>Кенжабоев Шокир Абдулхалимович</i> ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА	69-74
<i>Fayziyev Bahodir Baxshullayevich</i> J. K. ROULINGNING "GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH" ASARIDAGI TO'QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O'ZBEK TILLARIGA TARJIMASI	75-79
<i>Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi</i> OLAMNING O'ZBEK LISONIY TASVIRIDA "FIDOIYLIK" KATEGORIYASI	80-84
<i>Тухтаева Фарида Исматуллаевна</i> ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК	85-90
<i>Radjabova Dildora Raximovna</i> PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI	91-96
<i>Mansurova Shohista Ismailovna</i> BADIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI	97-102
<i>Ermатов Ixtiyor</i> SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI.....	103-108

<i>Axmedjanova Farida Djavairovna</i> GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	109-114
<i>Saitov Suxrob Djumaydillayevich</i> ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN TRAGEDIES IN THE STORY	115-119
<i>Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи</i> ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР	120-124
<i>Toshpo'latova Xusniya Matayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI	125-129
<i>Абдуманнонов Хожиақбар Акмалжон угли</i> ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка).....	130-136
<i>Абдуллаева Раъно Хикматовна</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	137-144
<i>Hamidova Sayyora Nurmatovna</i> TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR.....	145-151
<i>Rustamova Dilrabohon</i> ATAMALAR LUG'ATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI	152-157
<i>Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna</i> EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE	158-162
<i>Farmonov Nurbek Pulatovich</i> WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH	163-169
<i>Xojjiyeva Oynisa Shabonovna</i> ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI	170-176
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat ugli</i> COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES	177-182
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI	183-190
<i>Ho'jamqulov Anvar Jozilovich</i> OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI.....	191-196
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманязова Света Байниязовна</i> ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	197-203
<i>Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна</i> СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	204-209
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI	210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING
O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK
TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING
O'RNI VA MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARI278-285

Mamaraimova Zebo Shafokatovna
YUQORI SINIF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK
TAMOYILLARI286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILY ASOSLASH KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH YO'LLARI291-295

Abdurasulova Shoirra Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI
SIFATIDA306-310

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI	311-315
<i>Xushvaqtov Umar Norqobilovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI	316-320
<i>Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	321-326
<i>No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi</i> BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	327-331
<i>Xalikov Faroxidin</i> TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGİYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI	332-339
<i>Abduvaxidov Xusan Abdukulovich</i> OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	340-345
<i>Якубова Нафиса Одилжановна</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	346-354
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH	355-360
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	361-371
<i>Kasimov Oйбек Омилевич</i> СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОЙДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ...	372-378
<i>Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich</i> MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOIYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI	379-386
<i>Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	387-394
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i> TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI	395-400
<i>Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	401-406

<i>Khidirova Malakhat Qazakhovna</i> ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES	407-413
<i>Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi</i> MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	414-420
<i>Achilov Nuriddin Abdugafforovich</i> AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI	421-426
<i>Norinov Muxammadyunus Usibjonovich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	427-432
<i>Begimqulov Zarif Axmadovich</i> JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI	433-438
<i>Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	439-443
<i>Jumayev Sirojiddin Zafarovich</i> MOLEKULAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH	444-449
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	450-457
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	458-463

13.00.00– Педагогика фанлари

Хайров Расим Золимхон о'ғли

Guliston davlat pedagogika instituti, pedagogika
fanlari falsafa doktori, dotsent

Email: xayrov@mail.ru

BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI

Anotatsiya. Maqolada bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarning kasbiy-metodik tayyorgarligini ta'lim texnologiyalari vositasida rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari mazmun mohiyati ochib berilgan. Shuningdek, talabalarning kasbiy-metodik tayyorgarligi muammosi bilan shug'ullangan pedagog-olimlar, pedagogik amaliyot davrida umumiy o'rta ta'lim maktablari tasviriy san'at darslarini ta'lim texnologiyalardan foydalanib kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy-metodik, tayyorgarlik, individual-differentsial, didaktik o'yin, muammoli ta'lim, loyihalash, interfaol.

Khayrov Rasim Zolimkhon ugli

Gulistan State Pedagogical Institute,
Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

THE USE OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE PROFESSIONAL AND METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS

Annotation. The article reveals the essence of the content of pedagogical conditions for the development of professional and methodological training of future teachers of fine arts by means of educational technologies. It also highlights the issues of the formation of professional skills of teachers-scientists dealing with the problem of professional and methodological training of students, using educational technologies for conducting art lessons in secondary schools during pedagogical practice.

Key words: professional-methodical, preparatory, individually differentiated, didactic game, problem-based learning, design, interactive.

Хайров Расим Золимхон угли

Гулистанский государственный педагогический институт,
доктор философий педагогических наук, доцент

THE USE OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE PROFESSIONAL AND METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS

Аннотация. В статье раскрыта сущность содержания педагогических условий развития профессионально-методической подготовки будущих учителей изобразительного искусства средствами образовательных технологий. Освещаются также вопросы формирования профессиональных умений и навыков педагогов-ученых, занимающихся проблемой профессионально-методической подготовки учащихся, с

использованием образовательных технологий проведения уроков изобразительного искусства в общеобразовательных школах в период педагогической практики.

Ключевые слова: профессионально - методический, подготовительный, индивидуально - дифференцированный, дидактическая игра, проблемное обучение, проектирование, интерактив.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N39>

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev xalq ta'limi tizimini rivojlantirish, pedagoglarning malakasi va jamiyatdagi nufuzini oshirish, yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirish masalalariga alohida e'tibor qaratmoqda [1].

Jahonda pedagogik kadrlarni kasbiy-metodik tayyorgarligini takomillashtirishga yo'naltirilgan ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash, ta'limda zamonaviy metodlarni joriy etish hamda bo'lajak o'qituvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini oshirish mexanizmlari tatbiq etilgan. 2020 yil YuNESKO (UNESCO) ga a'zo davlatlar BMTning bosh konferensiya 40-sessiyasining yalpi majlisida "Oliy ta'lim malakalarini tan olish to'g'risidagi Global konventsiyasi" ma'qullangan, bu konventsiya butun dunyo bo'ylab 220 milliondan ortiq universitet bitiruvchi talabalarining kasbiy malakalarini tan olishning universal tamoyillarini o'rnatish va mobilligini yaxshilashga qaratilmoqda. Xususan, Bolonya jarayonida (Bologna Process) oliy ta'lim tizimida mutahasislarni kasbiy-metodik tayyorlashda ilmiy tadqiqot muammosi dolzarb hisoblanadi.

Respublikamizda oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning amaldagi bosqichida ta'lim mazmuni va metodikasiga, xususan uning samaradorligini oshirishga yangi talablar qo'ymoqda. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasida "Oliy ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarining barqaror rivojlanishiga munosib hissa qo'shadigan, mehnat bozorida o'z o'rnini topa oladigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish" muhim ustuvor vazifa sifatida belgilangan [3]. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini kasbiy-metodik tayyorgarligini takomillashtirish hamda innovatsion faoliyatning reproduktiv, produktiv, qisman izlanuvchi va kreativ darajalarini puxta egallashlari uchun pedagogik shart-sharoitlar va didaktik imkoniyatlarni ta'minlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Ma'lumki, pedagogikada "kasb", "kasbiy" va u bilan bog'liq bo'lgan "kasbiy tayyorgarlik", "metodik tayyorgarlik", "ko'nikma va malaka", "pedagogik professionalizm", "pedagogik qobiliyat" kabi tushunchalar keltirilgan. Bunda bo'lajak o'qituvchining kasbiy-metodik tayyorgarligi yuqorida qaid etilgan komponentlar asosida quriladi.

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti tomonidan tayyorlangan "Pedagogika" entsiklopediyasida "**kasb**" yoki "**kasbiy**" termini - maxsus tayyorgarlik va ish tajribasi natijasida ma'lum bir soxada kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun nazariy bilimlar majmuasini, amaliy kunikma va malakalarni egallagan shaxsning jismoniy imkoniyat, aqliy kobiliyat va yuridik xukuklar asosida shugullanadigan mexnat faoliyatining turi, deb keltirilgan [3; 73-b.].

"Tayyorgarlik" atamasi esa, A.Madaliyevning o'zbek tili izohli lug'atida quyidagicha talqin qilinadi: 1) Tayyor holga kelish, keltirish ishlari, tayyorlash, tayyorlanish harakatit, hozirlik; 2) Tayyorlik, hozirlik holati. Bu erda biror bir narsa uchun zarur bo'lgan bilimlarni o'rganish, shakllantirish; biror kishi egallagan bilimlar, deb qo'llaniladi.

N.A. Muslimov [5; 12-b.], Sh.S. Sharipov, K.N.Davlatov, G.S. Nasriddinova [10; 28-b.] lar o'zlarining o'quv qo'llanmalarida "**kasbiy tayyorgarlik**" tushunchalari bo'yicha berilgan

ta'riflarni umumlashtirgan holda - ta'lim oluvchilarning muayyan ish yoki ishlar majmuini bajarish uchun zarur malakalarni jadal egallash maksadini nazarda tutadigan pedagogik jarayon, deb hisoblaydilar.

“Metodik tayyorgarlik” tushunchasi mohiyatini ochib beruvchi ilk ta'rif va ilmiy tadqiqotlarni ko'rib chiqsak, rus tilidagi ilmiy adabiyotlarda “metodika” atamasi birinchi marta 1782 yilda F.I.Yankovich de Mirievoning ishlarida uchraydi [9; 20-24-b.].

Tadqiqotchi olim O.I.Sergeeva [8; 40-49-b.] metodik tayyorgarlikning xarakterli xususiyatlarini quyidagicha ta'riflaydi “Metodik tayyorgarlik - bo'lajak o'qituvchilarni uslubiy amaliy faoliyatga maqsadli jalb qilish orqali maxsus bilim va ko'nikmalarni egallash jarayonidir”.

Tadqiqotchi olim A.A. Markova [6; 80-82-b] fikricha, kasbiy-metodik tayyorgarlik - “pedagogik jarayonni metodik jihatdan oqilona tashkil etish, ta'lim yoki tarbiyaviy faoliyat shakllarini to'g'ri belgilash, metod va vositalarni maqsadga muvofiq tanlay olish, metodlarni samarali qo'llay olish, vositalarni muvaffaqiyatli qo'llashni.

Yuqoridagi olimlarning fikrlaridan kelib, tasviriy san'at o'qitish metodikasini yaxshi egallagan, metodikada o'zining individual uslubiga ega bo'lgan bo'lajak o'qituvchini kasbiy-metodik tayyorgarlik darajasiga ega, deb hisoblaymiz.

Respublikamiz bo'lajak o'qituvchilarini kasbiy-metodik tayyorlashning muammolari, ta'lim muassasalarida ta'limni tashkil etish masalalari bo'yicha R.X.Djuraev, N.A.Muslimov, H.A.Abdukarimov, N.N.Azizxodjaeva, F.R.Yuzlikaev, U.I.Inoyatov, O'Q.Tolipov, X.F.Rashidov, M.B.Urazova, U.Sh.Begimqulov, R.Isyanov, Z.K.Ismailova, B.S.Abdullaeva, O.A.Qo'ysinov, D.U.Qo'chqarov, N.M.Ahmedova va boshqalar ilmiy-tadqiqot olib borgan. Oliy ta'limda tasviriy san'at fanini o'qitishda talabning nazariy bilimi, amaliy ko'nikma va malakalarini takomillashtirish va kasbiy faoliyatga tayyorlash muammolari M.N.Nabiev, R.H.Hasanov, S.F. Abdullaev, S.S.Bulatov, A.Sulaymanov, B.B.Boymetov, S.F.Abdirasilov, O'U.Nurtaev, N.Oydinov, B.N.Oripov oxirgi yillarda bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini kasbiy-metodik tayyorgarligi bo'yicha K.M.Gulyamov, N.D.Yadgarov, S.S.Azimov, N.I.Yuldasheva, H.E.Sultonov, O.Jabborova, S.M.Abduxamidov ishlarida tadqiq etilgan [6; 45-b].

Yuqorida pedagog-olimlarning ilmiy tadqiqot ishlarida kasbiy-metodik tayyorgarlikga yo'naltirilgan yondashishga muvofiq ta'lim mazmuni mohiyatini aniqlashda asosiy qadriyat insonning o'zi hisoblanadi. Bunday yondashuv shaxsning ta'lim olish, ma'naviy, madaniy va hayotiy talab-ehtiyojlarini qondirish, rivojlanayotgan shaxsga nisbatan samimiy muloqotida bo'lishi ta'lim mazmunini erkin tanlash imkonini beradi [198; 40-b.].

Muhokama va natijalar. Olib borilgan tadqiqot ishimizda pedagog olimlar tomonidan kasbiy-metodik tayyorgarlikni amalga oshirishda quyidagilarni inobatga olish joiz deb bildik:

1. O'quv jarayonida har bir talabaga hurmat bilan qarash, uni tushunish, qabul qilish, unga ishonish.
2. Ta'limda talaba o'zini to'laqonli shaxs sifatida his qiladigan muhit yaratilishi kerak.
3. Talabning kamchiliklarini bo'rttirmaslik, xatolari uchun javobgarlikni unga yuklamaslik, shuningdek, xatolarining sabablarini aniqlash va ularni talabning shaxsiyatiga zarar etkazmaydigan tarzda bartaraf etish.
4. Ta'lim jarayonida talabalarga individual va differentsial yondashib, “Muvaffaqiyat qozonish” muhitini yaratish, talabning kichik va katta yutuqlarini belgilash, muvaffaqiyat qozonishiga ko'maklashish, uning o'z kuchi va qobiliyatiga ishonchini so'ndirmaslik. [7; 37-b.]

Bugungi jadal rivojlanib kelayotgan ilmiy-texnik jarayonda ta'lim mazmunini belgilaydigan asosiy g'oya ta'limni insonparvarlashtirishdir. Bu yo'lda ta'lim texnologiyalarini

mazmunini aniqlashda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosiy o'rinni egallay boshladi. Bunday ta'lim texnologiyalaridan individual va differentsial yondashuv, didaktik o'yin texnologiyalari, muommali ta'lim, loyihalash, interfaol ta'lim texnologiyalari alohida ahamiyat kasb etadi [198; 37-b.].

1. Ta'lim jarayonida individual va differentsial yondashuv texnologiyalari.

Quyida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorgarlashda o'qituvchilar tomonidan talabalarga individual va differentsial yondashuv metodlari keltirilgan:

1-jadval.

№	Metodlar:
1.	Juftliklar bilan ishlash. Bunda kuchli talabani kuchlisi bilan, o'zlashtirish ko'rsatkichi past talabani xuddi shunday talaba bilan yoki kuchli va bo'sh o'zlashtiruvchi talabalarni birga guruhlab juftlik hosil qilish mumkin. Bu holatda yuzaga keladigan do'stlikdan ajablanmaslik kerak. Aksincha, guruhda turli qobiliyatli talabalar orasidagi munosabatlarga ahamiyat qaratish lozim bo'ladi.
2.	Kichik guruhlar bilan ishlash. Guruhlar bir xil yoki turli darajada bo'lishi mumkin. Agar guruhlarining tayyorgarlik darajasi turlicha bo'lsa, kasbiy-metodik tayyorgarlik darajasini tenglashtirish ustida ish olib borish zarur, guruhlarining har biriga ma'lumotning turli bo'lagini berib, birga ishlashga yunaltiriladi.
3.	Qo'shimcha ta'lim gypuhlari. Dunyoning ba'zi mamlakatlarida oliy ta'lim muassasalarida mashg'ulotdan keyin o'zlashtirishi past talabalar uchun qo'shimcha ta'lim guruhleri tashkil etilgan. Bu guruhlarda o'qituvchilar yoki yuqori auditoriya talabalari tomonidan ish olib boriladi.
4.	Vazifalarni farqlash. Bu metod individual xususiyatlari turlicha bo'lgan talabalar uchun har xil vazifalar ishlab chiqishdan iborat. Masalan, bir amaliy topshiriq yuzasidan ikki turdagi topshiriqlarni tuzish mumkin. Barcha talabalar birinchi turdagi amaliy ish ustida ishlashadi, kuchli talabalar ikkinchi turdagi amaliy ish ustida ham ishlashlari kerak bo'ladi. Osondan qiyinga qarab murakkablashadigan topshiriqlarni "Master-klass" tarzida tashkil etish mumkin.
5.	Qo'shimcha ish yoki vazifa. Talabalarga turli darajadagi vazifalar beriladi. Sust o'zlashtiradigan talabalarga auditoriyada o'tilgan mavzuni mustahkamlash maqsadida qo'shimcha vazifa berish ham mumkin. Kuchli talabalarga ularning bilimi, ko'nikma va malakalarini kengaytiradigan, kreativ yondashuv talab qilinadigan qo'shimcha vazifalar beriladi.
6.	Talabalarning ismlarini aytish. Talabalarning ismlarini aytib savol berish metodi orqali ularning diqqat diqqat-e'tiborini mashg'ulotga jalb qilish mumkin. Bu metod haqida Deyl Karnegi [92] ham shunday degan: "Insonning ismi u uchun har qanday tovushlar ichida eng yoqimli va eng muhim tovushdir. Insonlar bir-birini yaqindan tanisalar, ular orasidagi masofa kamayadi. Bu holat muloqot va kommunikatsiyada yordam beradi. Masalan, agar "Tasviriy san'at janrlari nima?" deb so'ralsa, bu ochiq savol bo'lib qoladi. So'rashdan oldin talaba savolga javob bera olishi yoki olmasligini o'ylash lozim bo'ladi. Talabalarni

	uyaltirishdan qochish kerak. Kuchli talabalardan qiyinroq savol va boshqalardan osonroq savollarning javobini so'ragan ma'qul. Avval talabani ismini aytish, so'ngra savol berilsa maqsadga muvofiq bo'lar edi. Shunda hamma savolni tinglaydi.
7.	Darslarda kreativ fikrlashni shakllantirish va uning samarasi. Ta'limda kreativ fikrlashning asosiy vazifasi talabada jamiyatda muvaffaqiyatli hayot kechirishi uchun bugun va kelajakda kerak bo'ladigan ko'nikmalarni shakllantirishdir. Kreativ fikrlash bugungi yoshlar ega bo'lishi kerak bo'lgan muhim ko'nikma bo'lib, bu ko'nikma ularga doimiy tarzda va shiddat bilan o'zgarayotgan, oddiy savodxonlikdan tashqari yangilanayotgan davrga xos ko'nikmalarga ega kadrlarni talab etayotgan sohalarga moslashishga ko'maklashadi.

Yuqorida keltirilgan uslublardan ko'rishimiz mumkinki, ta'lim jarayonida talabalarning individual intellektning har xil tiplariga qarab yondashishni talab etadigan topshiriqlar beradigan holda tashkil etish, mashg'ulot jarayonida talabalarning axborotni qabul qilish toifalarini inobatga olgan holda ko'rgazmali qurollar va didaktik vositalarning har xil ko'rinishlaridan foydalanish orqali kasbiy-metodik tayyorgarligini muvaffaqiyatli shakllantirish va rivojlantirish mumkin.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilariga kasbiy-metodik tayyorgarlikda yuqori, o'rta va kuyi murakkablikdagi vazifalar berish nazarda tutiladi va talabalar bilan individual ishlashning quyidagi turlari tavsiya etiladi:

1. Mustaqil ish. Ta'limning bu shaklida talaba o'quv materialini ham, uni o'rganish yo'llarini ham o'zi tanlaydi. O'qituvchi esa o'quv materialini tavsiya etadi va talabalarga tegishli maslaxatlarni beradi.

2. O'quv materialini o'zini-o'zi boshqarish asosida o'rganish. Bunda o'quv materialini o'rganish va uning maqsadi o'qituvchi tomonidan belgilanadi. O'quv materialini o'rganish uslubi talaba tomonidan tanlanadi.

3. O'rganish uchun mo'ljallangan ta'lim mazmuni va uni o'rganish vaqtini talabani o'zi tanlaydi. Uni o'zlashtirish yo'llari o'qituvchi tomonidan belgilanadi.

4. O'quv materialini talaba tomonidan aniqlanadi. Bunda talaba o'quv materialini, uni o'zlashtirish tartibi, ketma-ketligi, o'rganish tezligi, o'z faoliyati natijalarini o'zi baholashi, maqsadni tanlashi nazarda tutiladi [10; 24-b.].

Buni biz 2-kursda "**Adabiy asar muqovasiga eskiz ishlash**" mavzusida kompozitsiya ishlash orqali individual yondashishni amalga oshirishimiz mumkin. Jihozlanishi: A3 format, oddiy qora qalam va akvarel, guash bo'yoqlari, mo'yqalam, o'chirg'ich, adabiy asar kompozitsiyalari.

Darsning mazmuni: Talabalarga adabiyot olami, adabiy asarlar haqida ma'lumot berish hamda uni idrok etishda adabiy asarlarga ishlangan illyustratsiyalar ko'rinishi, undagi ranglar haqida suhbat o'tkaziladi, "**Adabiy asar muqovasiga eskiz ishlash**" mavzusida kompozitsiya ishlashda asar mazmuni, uning g'oyasi, asarning kulminatsion nuqtalari, voqea joyini, davrini tasavvur etishi haqida ma'lumot beriladi. Auditoriya doskasida o'qituvchi oldindan tayyorlab qo'yilgan jahon va milliy adabiy asarlarga oid na'munalarni namoyish etib, talabalarning kitobat olamiga bo'lgan qiziqishlaridan kelib chiqib, quyidagi tarzdagi variantlarni tavsiya etadi (1-rasm):

1. Birinchi guruh talabalari uchun: “Z.M.Boburning “Boburnoma” asaridan sizga yoqadigan syujetni tanlang va rasm daftarga rangli qalamlar va pastelda tasvirlang”

2. Ikkinchi guruh talabalari uchun: “ Z.M.Boburning “Boburnoma” asaridagi Xindiston manzaralarini akvarel yordamida tasvirlang”

3. Uchinchi guruh talabalari uchun: “ Z.M.Boburning “Boburnoma” asarida e’tirof etilgan voqealarni tasvirlang: o’zi yurgan yo’llar, o’zi bo’lgan shahar, qishloqlar va personajlarini guash yoki akvarelda tasvirlang”

1-gurux

2-gurux

3-gurux

1-rasm. “Boburnoma” asari asosida kompozitsiya ishlash

Talabalar bilan ishlashda o’qituvchi birinchi bosqich davriga xos bo’lgan adaptatsiya jarayonini qurishda talabani o’qituvchilik kasbiga qiziqtirishida “Samimiy muloqot” metodaridan foydalanish lozim bo’ladi. Har bir talabaning individual xususiyatlarini o’rganishda, E.A.Arkinaning fikricha “Samimiy muloqot” bo’lishi juda muhimdir. **“Samimiy muloqotda”** talaba o’qituvchi unga juda qiziqqan, uning tashvishlariga jonli javob topadigan, odamni ko’radigan munosabatlar o’rnatilishini tushunish kerak [10; 52-b.]

Shu bilan birga bo’lajak tasviriy san’at o’qituvchisini kasbiy-metodik tayyorgarligida **pedagogik amaliyot** alohida o’rin tutadi. Pedagogik amaliyot - bo’lajak tasviriy san’at o’qituvchilarni tayyorlashda o’quv-pedagogik jarayonining asosiy qismi hisoblanadi. Pedagogik amaliyot - bo’lajak o’qituvchilarni kasbiy-metodik tayyorlash, olgan bilimlarini amaliyotda sinab ko’rish, pedagogik faoliyat mas’uliyatini his etish va o’z ustida ishlash ko’nikmasini shakllantiradi, shuningdek, tajribali o’qituvchilarning ish faoliyatini o’rganishdan iboratdir.

2. Didaktik o’yin texnologiyalari. Pedagogik amaliyot davrida o’quvchilarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olib, ular yaxshi ko’radigan o’yin texnologiyalaridan foydalanish maqsadga muvofiq. O’quv jarayonida o’yinlar quyidagi funksiyalarni bajaradi: tashxislash uchun: o’zini tutish me’yordan chetlashganligini aniqlash; kommunikativ: muloqot dialektikasini o’zlashtirish uchun; o’yinda o’zligini namoyon qilish uchun; o’yin terapiyasi: hayot faoliyatining turli jabhalarida vujudga keladigan turli qiyinchiliklarni engish uchun; korrektsiya kiritish: shaxsiy ko’rsatkichlariga ijobiy o’zgartirishlar kiritish uchun va h.k.

Didaktik o’yinlar o’quvchilarning his-tuyg’usiga ta’sir etib, unda o’qishga bo’lgan motivatsiya va qiziqish xislatini tarkib toptiradi. Talaba didaktik o’yinlarda zo’r mamnuniyat bilan ishtirok etadilar. Kasbiy-metodik tayyorgarlikni takomillashtirishda o’yin texnologiyalarining bir nechta turlarini samarali qo’llash mumkin. Masalan, a) Imitatsion-jarayonli o’yinlar – mashqlantiruvchi o’yinlar qatoriga kirib, bunda talabalar o’zlashtirgan bilim, malaka va ko’nikmalarini aniq, maqsadga muvofiq tarzda qo’llash imkoniyatiga ega bo’ladi. b) Syujetli o’yinlar – talabalarga hayotiy haqiqatlarni aks ettiruvchi, hech qanaqa tayyorgarliksiz,

o'tilgan mavzu doirasida topshirilgan o'yinlar. v) Qoidalarga asoslangan o'yinlar - oldindan tayyorlangan stsenariy asosida amalga oshiriladi. g) Yangi g'oyalarning tug'ilishini ta'minlovchi didaktik o'yinlar esa talabalarning ichki sezgilari va tasavvurini ishga solish orqali tashkil etiladi.

“Axromatik va xromatik ranglarni top” didaktik o'yini (2-3-rasm). O'yin maqsadi: ranglar bo'yicha o'yin o'quvchilarning ranglar haqida yanada chuqurroq bilim olishlarida, ularning fikrlash qobiliyatlarini, qiziqishini, mantiqiy tafakkurini o'stirishga, topqirlik, ziyrakliklarini rivojlantirishga yordam beradi [10; 245-b.].

Tarbiyaviy ahamiyati: o'quvchilarga o'yin orqali rangshunoslik asoslari, ranglar munosabatini aniqlash, estetik didni tarbiyalash;

2-rasm. Axromatik va xromatik ranglarni toping.

3-rasm. Axromatik va xromatik ranglarni aniqlash.

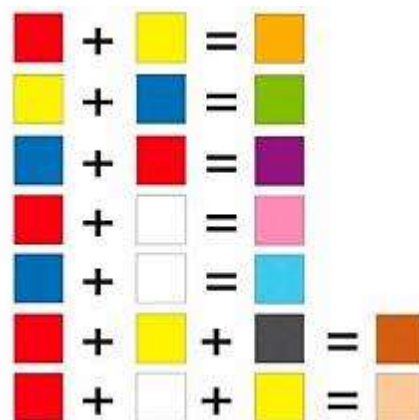
O'yin qoidasi: bu o'yinni kichik guruhlar bilan ishlashda darsni mustahkamlash qismida olib borilsa, bo'ladi. O'quvchilarga o'yinni boshlashdan oldin asosiy va qo'shimcha ranglarni tabiatda uchrashi, ulardan hosila ranglar kelib chiqishi haqida suhbatlashib, tasviriy san'at darslarida bo'yoqlardan qanday foydalanish haqida tushuncha beriladi. Shu sababli o'yin qoidasi bo'yicha talabalar har bir rangni tabiatda qaerda uchrashini aytib beradilar. Dorskada ranglar jadvali bilan birga misollar yozilgan kartotekalar bo'ladi. Har bir guruhdan talabalar chiqib, misollar javobini echishadi. Qaysi guruh talabalari misollarni xatosiz echsa bu guruhga ball beriladi.

Misollarni o'qituvchi mavzularga moslashtirib olishi mumkin. Har bir guruh ishi ranglarni doskada tasvirlab berishi mumkin. Ranglar jadvalida asosiy va qo'shimcha ranglar tayyorlab qo'yilishi lozim. Xatoga yo'l qo'yilsa, ranglarning nomlari noto'g'ri aytilsa o'qituvchi tomonidan jarimalar aytiladi. Ranglarni to'g'ri topgan guruh talabalari g'olib hisoblanadi. Shu o'yin oxirida talabalarga kreativ va tanqidiy fikrlash bo'yicha savollar beriladi. Ranglarni nomlarini to'g'ri aytish uchun uchun nimalar zarur? Ranglarni asosiy va hosila ranglar deyilishiga sabab nima? Nima uchun? kabi savollarga talabalar ijodiy yondashib tanqidiy fikrlashadi (4-5-rasm).

Kreativ fikrlashning yana bir muhim omillaridan biri hamkorlik. Hamkorlikdagi kreativ fikrlash borasidagi tadqiqotlarga ko'ra, guruh a'zolari maqsadli, opportunistik vaziyatdan kelib chiquvchi va tartibsiz murakkab jarayonlarda ishtirok etgan holda, maqsad qo'yadi va uning ro'yobga chiqishini kuzatadi, bunda guruhning turli a'zolari o'zining kuchli tarafiga asoslanib, guruhda etakchilikni oladi.

4-rasm. Asosiy ranglar didaktik o'yini.

5-rasm. Hosila ranglar didaktik o'yini.

3. Muammoli ta'lim texnologiyalari. Talabalar faoliyatini nazariy va amaliy muammolarni va ushbu muammoli vaziyatlar orqali yaratilgan muammoli topshiriqlarni hal etish orqali yangi bilimlarni o'zlashtirishga asoslangan holda tashkil etish usulidir. Muammoli ta'lim ta'lim oluvchilarning bahslari, mushohadalarida amalga oshiriluvchi analiz-sintez faoliyatiga asoslanadi. Uning vazifasi faol bilish jarayoniga undash va tafakkurda ilmiy-tadqiqot uslubini shakllantirishdir.

Muammoli o'qitish ijodiy, faol shaxs tarbiyasi maqsadlariga mos keladi. Muammoli ta'limning quyidagi yutuqlari mavjud: bilimlarni o'zlashtirishdagi yuqori darajadagi mustaqillik, ta'lim oluvchilarning mustaqil dunëqarashini shakllantirishga ërdam beradi, talabaning shaxsiy motivatsiya-lari, bilishga doir qiziqishlarini shakllantiradi, talabalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, talabaning dialektik tafakkurining shakllanishi va rivojlanishiga ërdam beradi, ular tomonidan o'rganilaëtgán hodisalar va qonuniyatlardagi yangi aloqadorlikni yuzaga chiqarilishini ta'minlaydi.

Tasviriy san'at ta'lim yo'nalishida muammoli mashg'ulotlarni quyidagilar bo'yicha tashkil etish mumkin:

1. Ilmiy muammo echimi, ya'ni, nazariy tadqiqotda yangi qoida, qonun, isbotlash talab qilinadigan o'quv muammolari echiladi. 2. Amaliy muammoning echimi, ya'ni ma'lum bilimni yangi vaziyatda qo'llash, konstruktsiya yaratish, ixtiro qilish kabi amaliy o'quv muammolari echiladi. [173; 141-b.]

4. Ta'limda loyihalash texnologiyalari. (lot. "projectus" – "ilgari surilagan") aniq maqsad va reja asosida natijalarni kafolatlagan holda pedagogik faoliyat mazmunini ishlab chiqishga qaratilgan harakatdir. Zamonaviy ta'lim jarayonida ham loyihalar bilan ishlashga asoslangan ta'lim loyihasi keng qo'llanilmoqda. Loyihalash - aniq belgilangan vaqt, maxsus tanlangan shakl, metod va vositalarga tayanib, ma'lumotlar orqali kutiladigan natijani taxmin qilish, rejalashtirish, bashoratlash orqali oldindan faoliyat modelini tuzish, ta'lim jarayon mazmunini ishlab chiqishga qaratilgan amaliy harakatdir.

Tasviriy san'atdan ta'lim jarayonini loyihalashda alohida olingan dars va darsdan tashqari ishlarni samarali tashkil etish uchun barcha omillarni inobatga olgan holda uning loyihasini ishlab chiqish tushuniladi. Tasviriy san'at fani darslarini loyihalash muayyan qonuniyatlarni asosida kechadi (2-jadvalga qarang):

2-jadval.

	Darsning loyihalash samaradorligi barcha tarkibiy qismlar (texnologik jarayon, texnologik jarayonni boshqarish, vosita, axborot, ijtimoiy-iqtisoiy ta'minot)ning loyihada maqsadga muvofiq yoritilishi bilan ta'minlanadi.
	Tasviriy san'at darslarini loyihalash strategiyalari bo'lajak o'qituvchining individual uslubiga muvofiq tanlanadi.
	Darslarning texnologik vositalari talabalarning individual xususiyatlari va qobiliyatiga bog'liq holda tanlanadi.
	Darsning loyihalash sifati teskari aloqada, ya'ni o'qituvchi va talaba o'rtasidagi ko'lami, loyihalash mazmuni hamda barcha omillar samaradorligiga bog'liq.

Tasviriy san'at darslarini loyihalashtirishda ta'lim mazmunini, ta'lim maqsadi, kutilayotgan natijani to'g'ri belgilash, ta'lim metodlari, shakllari, vositalarini to'g'ri tanlash, talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini baholashni aniq mezonlari oldindan ishlab chiqariladi. Darsga ajratilgan vaqt ichida ularni to'g'ri amalga oshirish va bir-biri bilan mutonasib, uyg'unlashishiga e'tiborni qaratish maqsadga muvofiq sanaladi [10; 207-b.].

Topshiriqlarni bajarishda talabalarning mustaqil fikrlashi katta ahamiyat kasb etadi. Mustaqil fikrlash jarayonida topshiriqlarni bajarishda qiyinchiliklarni mustaqil ravishda hal etishlari, qo'yilgan vazifalariga javob topa olishlari bilan belgilanadi. Ular talabalar faoliyatida turlicha shaklda ifodalanadi. Ayrim talabalar vazifalarni bajarishda turli yo'larni izlaydilar, muammoning echimini asoslashga harakat qiladilar. Boshqalar qiyinchilik sezishlari bilan oq darrov o'qituvchiga, o'rtoqlariga murojat qiladilar.

Ayniqsa birinchi kurs talabalarida adaptatsiya davrida bunday xolatlarni kuzatishimiz mumkin. Bu davrda o'qishga qabul qilinganda talabalarga yangi sharoitga adaptatsiya jarayonini o'tishga yordam berish zarur. Agar talaba o'zing kuchi va qobiliyatiga ishonmasa, o'qituvchi uni qo'llab-quvvatlashi kerak va **"Muvaffaqiyat qozonish"** holatini yaratish zarur. [80]

"Muvaffaqiyat qozonish" holatini yaratish usullari V.A.Suxomlinskiyning "Quvonch maktabi" va A.S. Makarenkoning [7; 56-b.] pedagogik faoliyatida "Ertangi quvonch" g'oyalari asosida ishlab chiqqilgan.

"Muvaffaqiyat qozonish" holati deganda jismoniy yoki ma'naviy stress natijasida qoniqishning sub'ektiv psixologik vaziyati tushuniladi. Agar talabaning o'zi bu natijani yutuq deb bilsa, muvaffaqiyatli vaziyatga erishish mumkin. Talabada bunday holat o'zining tortinchoqligi, qobiliyatsizligi, layoqatsizligi, psixologik mag'lubiyati va shunga o'xshash narsalarni engib chiqqandan keyin sodir bo'ladi.

"Muvaffaqiyat qozonish" holatida talaba: o'rganish motivatsiyasi oshiriladi va kognitiv qiziqishlari rivojlantiriladi, talabaga o'quv faoliyatidan qoniqish hissi paydo bo'lishiga imkon beradi; yuqori marralarga intilishga undaydi; qo'rquv, ishonchsizlik, o'ziga baho bera olmaslik kabi shaxsiy xususiyatlarini bartaraf etadi; tashabbuskorlik, ijodkorlik, faollikni rivojlantiradi; auditoriyayada qulay psixologik muhitni yaratiladi.

"Muvaffaqiyat qozonish" holatini yaratish sun'iy ko'rinishga ega, chunki o'qituvchi ma'lum vaqt davomida (ma'lum bir vaziyatda) talabaning ishidagi kamchiliklarga chuqur e'tibor

bermasdan, yutuq tomonlarini rag'batlantirishga diqqatini qaratadi. Bu metodda talabalarning turli o'zlashtirish darajalari bilan ishlash usullaridan foydalanishni nazarda tutadi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib xulosa qilganda, "Muvaffaqiyat qozonish" holati ta'lim jarayoniga talabalar faolligi, o'ziga nisbatan ishonchning paydo bo'lishi, talabalarda yutuq quvonchini his qilishi, o'z qobiliyatlarini anglashi, o'ziga ishonish imkoniyatini berishi, o'zlarini shaxs sifatida shakllantirishni namoyon etishiga hissa qo'shadigan omillardan biriga aylandi.

Tasvirlash jarayonida umumiy e'tiborni badiiy did, tasviriy san'atning hayotimizdagi o'rni, rassomlar o'z asarlarida oldiga qo'yadigan va hal qiladigan vazifalarga, shuningdek san'atning jamiyatdagi rolini ochib berishga qaratilganligini **tushuntirib berishi** kerak bo'ladi [7; 79-b.].

Tasviriy san'at mutaxassislik darslarida naturaga qarab rangtasvir ishlash alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlarimiz shuni ko'rsatadiki, bu asosan bo'yoqlar bilan ishlash ko'nikmalarining etishmasligi bilan bog'liqdir. Talaba rangni ko'radi, lekin uni aks ettira olmaydi. Bunday vaziyatlarda o'qituvchi talabalarga yordamga kelishi kerak, akvarel, guash va moybo'yoq texnikasini o'zlashtirish uchun bir qator mashqlarni taklif qilishi, turli xil ranglarni aralashtirish va yangi rang tuslarini olishning samarali usullarini **"Master-klass"** lar yoki pedagogik rasm orqali namoyish qilishi kerak. Ranglarni ochartirish va qoraytirish bo'yicha mashqlar, axromatik va xromatik ranglarni topish, ikkita berilgan rang bilan ularning o'rta rangini topish bo'yicha mashqlar juda foydali bo'lib, talabalarning bo'yoqlar bilan ishlashda qo'rquv hissini engishga va rangshunoslikning boy imkoniyatlarini o'zlashtirishga yordam beradi [7; 20-24-b.].

5. Interfaol ta'lim texnologiyalari. Noan'anaviy dars mashg'ulotlarida pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalanish, innovatsion uslublarni qo'llash, guruhlash, muommoli topshiriqlardan samarali foydalanish orqali talabalarning ta'lim mazmunini o'zlashtirishdagi faolliklarini bir necha marta oshirishga tushuniladi. **Interfaol** (interaktiv) inglizcha "inter"-o'zaro o'qituvchi va talabalarning o'zaro hamkorlikda ta'lim mazmunini o'zlashtirishda birgalikda faol harakatlanishiga aytiladi.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini shakllantirishda **interfaol usulda** rangtasvir dars o'tish kasbiy-metodik tayyorgarligini rivojlantiradi. Interfaol usullar ta'lim oluvchini faollashtiradi, guruhdagi barcha talabalar ishtirokini ta'minlaydi. Ayniqsa, rangtasvir fanini o'qitishda ulardan foydalanish dars sifatini oshiradi. Masalan, 1-kursda Rangtasvir fanidan: **"Rangtasvir haqida tushuncha. Realistik rangtasvirning maqsad va vazifalari"** mavzusini ko'rib chiqaylik.

O'quv vaqti: 2 soat

Talabalar soni: 25 ta

O'quv mashg'ulot shakli: ma'ruza

Ma'ruza rejasi: 1. Rangtasvir haqida umumiy tushuncha. 2. Ranglarxususiyati va turlari. 3. Rangtasvir maqsad va vazifalari. 4. Naturaasosida rangtasvir ishlash masalalari. 5.

Rangtasvirga qo'yiladigan talablar. 6. "FSMU" uslubi. 7. Adabiyotlar bilan ishlash.

Asosiy tushuncha va atamalar: natura, blik, yorqinlik, rang-tus, xromatik rang, axromatik rang, natyurmort, kompozitsiya tekisligi, akvarel, guash, moybo'yoq, siluet, sovuq ranglar, iliq ranglar, qarama-qarshi ranglar, rassom-pedagog.

O'quv mashg'ulotining maqsadlari: Rangtasvir haqida tushuncha. Realistik rangtasvirning maqsad va vazifalari. Rangtasvir san'at haqidagi bilimlarini chuqurlashtirish. Shaklni konstruktiv tahlil qilish, rangtasvirning muhim xususiyati va obrazli ifodalash vositasi sifatida koloritning

ahamiyatini o'rganish. Grizayl texnikasi tushunchasi va mohiyatini ochib berish. Axromatik va xromatik ranglarni bilan tanishtirish. Natyurmortda buyumlar shakli. hajmi, yorug'lik xususiyatlarini bir hil rangda to'g'ri aks ettirish (6-rasm).

FSMU orqali talabalarda taqqoslash, xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.

O'qitishning texnikasi va uslubi: "O'ylab ko'ring", fikr almashing, blits-so'rov, BBB-bilmayman, bilaman, bilib oldim, kichik guruhlarda ishlash, esse.

O'qitish vositasi: Reproduktsiyalar, rang jadvallari, texnologik harita, slaydlar, doska, mavzuga oid videofilm va audiokitob.

O'qitish sharoiti: Auditoriya, studiya, texnik vositalar, guruhlarda ishlash uchun moslamalar.

Mashg'ulot natijasida aniqlanadi:

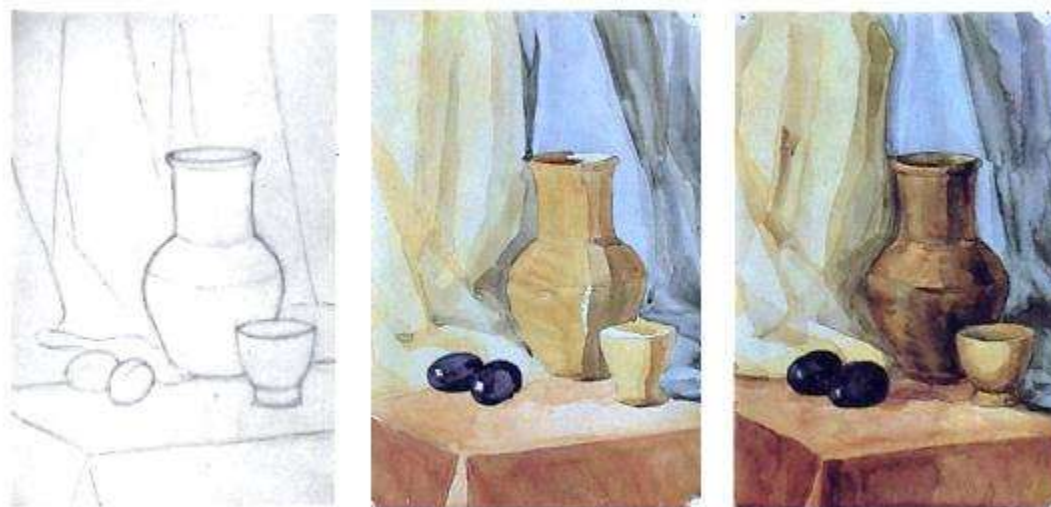
Rangtasvir deb tekis yuzada turli rang va materiallar yordamida bajariladigan tasvirga aytiladi. Unga asosan bo'yoqlar - moyli bo'yoq, akvarel, guash, tempera shuningdek, rangli qalamlar, ko'mir, qalam, sous, sangina kabi badiiy materiallar bilan ishlash xarakterlidir.

Asosiy ranglar - ___ nafar talaba

Hosila ranglar - ___ nafar talaba

Xromatik ranglar - ___ nafar talaba

Axromatik ranglar - ___ nafar talaba

6-rasm. Realistik rangtasvirni ishlash bosqichlari.

Dars natijasida talabalar "Rangtasvir" haqidagi bilimlarini yanada boyitib, o'zlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydilar, ranglar xususiyati, turlari, asosiy va qo'shimcha ranglar angelaydilar. Realistik rangtasvir, tasvirda narsa va buyumning materialligi, uning hajmi, tus munosabatlari ranglar vositasida hal qilinadigan badiiy echim. Realistik rangtasvirning sifatlari (shu'la, yorug'lik, yarim soya, soya va h.k.) soya-yorug'lik gradatsiyasi va ularning ranglardagi o'zaro tusli farqlarini to'g'ri hal etish orqali erishish mumkinligini anglash. Tusli farqlar tushunchasi. Rang jihatidan naturada zich va toqroq, boshqalari esa ochroq ko'rinishi. va h.k. Dars oxirida FSMU texnologiyasi bo'yicha savol-javob o'tkaziladi.

FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda hamda o'quv jarayonini baxs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini ximoya qilishga,

erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq xolda baxslashishga xamda shu bilan birga baxslashish madaniyatini o'ratadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa xolatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi (3-jadvalga qarang).

3-jadval

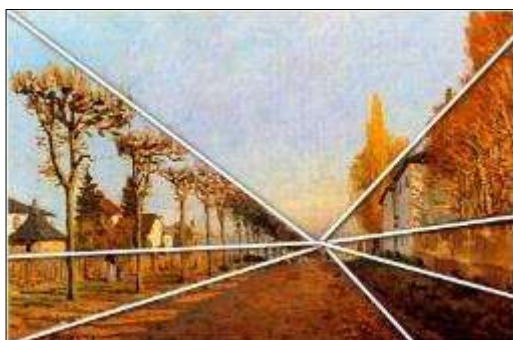
Savol	“Rangtasvir” faning predmeti va mazmuni to'g'risida nimalarni bilasiz?
(F) Fikringizni bayon eting	
(S) Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
(M) Ko'rsatgan sababingizni isbotlovchi misol keltiring	
(U) Fikringizni umumlashtiring	

Demak, interfaol usullar rangtasvir fanini mazmunini boyitish va ta'lim oluvchining imkoniyatlarini aniqlashda o'qituvchiga qo'l keladi.

Quyida keltirilgan interfaol ta'lim jarayonlari natijasining ijobiy va salbiy bo'lishiga javob beradi. Talaba tafakkurining rivojlanganligi uning nutqida ham nomayon bo'ladi. Nutq yo'nalishda P.Ya.Galperin, N. Mahmudov va N.I.Jinkinlar [9; 40-49-b.] shug'ullanishgan. Talaba nutqi tafakkur qilish jarayonida shakllanadi, tafakkur esa uning atrofdagi odamlar bilan nutq orqali muloqot qilganda rivojlanadi. Nutq tafakkur shakli.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini kasbiy-metodik tayyorgarligida **nutqni shakllantirish** usul va metodlari sirasiga psixolingvistik test va treninglar, mustaqil ishlar, psixologik treninglar va ijodiy ishlarni tahlil qilish ham kiradi. Shunday psixolingvistik treninglarni 2-kursda “Tasviriy san'at tarixi” fanida qo'llash mumkin. **“Ijodiy tanqid treningi”:**

1-usul. Talaba kompozitsiya darsida o'zi yaratgan yoki tanlab olgan rangtasvir asarini auditoriyada guruhga namoyish qilib unga ta'rif beradi. Rangtasvir asarini talabalar sinchiklab ko'zdan kechirib tahlil qiladilar. Tahlil davomida talaba ko'rsatilgan rangtasvir asar mazmunini ochib beradi, asarning tasvirlash uslubi va bosqichma-bosqich bajarilish texnikasini sharhlab, rangtasvir asarida ranglarining berilishi, ulardan foydalanilganligi yoritib beradi (7-8-rasm).

7-rasm. Alfred Sisley. “Luvusenega yoʻl”. 1873 y. Daraht va yoʻlga nisbatan asoslangan kartinaning perspektiv konstruktsiyalarining kompozitsion sxemasi

8-rasm. Oʻrol Tansiqboyev “Mening kuyim”. 1972 y.

Rassomlar koʻplab kompozitsion usullardan foydalanadilar, ularning ishlaridan qoyil qolamiz. Ranglar echimi - rassomlarning asarlarini tahlil qilishda muhim, ammo yagona komponent emasdir.

2-usul. Talaba oʻzi keltirgan ijobiy tahlilning toʻgʻriligini isbotlashga va himoya qilishga harakat qiladi. Foydalanilgan chizgilarning meʼyori, rang munosabatlari haqida qoʻshimcha maʼlumot beradi. Asarni tanlash va uni oʻrinli tahlil qilishdagi mahoratini, yutuqlarini ajratib koʻrsatadi. Qolgan ishtirokchilar asarni chuqurroq tahlil qiladilar va fikrlarini bayon etadilar (9-rasm).

3-usul. Talaba tinglovchilarga namoyish qilingan rangtasvir asarida, muallifining tasvirlashdagi xatolari (agarda talabalar tomonidan chizilgan asar boʻlsa) koʻrsatiladi. Asar haqidagi fikrni davom ettirib rivojlantiradi, unga takomillashtirish zaruriyatining mavjudligi yuzasidan asosli dalillar keltiradi, tanlangan rangtasvir asaridan boshqa turdosh asarlar orqali isbotlashga harakat qiladi (10-rasm).

9-rasm. Ilya Repin. “Volgadagi burlaklar”. 1872 y.

Diognal kompozitsiya kartinaning dinamikasini va harakat hissini beradi

10-rasm. P. Sezann. Savatdagi olmalar natyurmorti. 1894 y.

Natyurmortda ketma-ket ovallar bor: birinchisi, olmalar qoʻyilgan oq sochiq, ikkinchisi, kartinaning yuqori qismi savatdagi olmalar va uchinchisi likobdagi mevalar

4-usul. Bir guruh talabalar doskaga chiqariladi va taqdim qilingan asarni tahlil qiladilar. Asarni eng yaxshi tahlil qilgan talaba gʻolib hisoblanadi. Agar tahlil qilingan asar, avvalgi asar tahlilidan pastroq darajada boʻlsa, meʼyoriy talablar buzilgan boʻlsa, gʻoliblik chamberagi asar muallifining oʻzida qoladi [12; 422-b.].

Xulosa va takliflar. Boʻlajak tasviriy sanʼat oʻqituvchilarini kasbiy-metodik tayyorgarligini takomillashtirishda doimiy izlanish va ijodga undaydi. Talabalarining kasbiy-metodik tayyorgarligini oʻquv jarayonida taʼlim texnologiyalari va innovatsion metodlar orqali tayyorlashda qoʻllanilayotgan malaka talablari, oʻquv reja, fan dasturlari va oʻquv adabiyotlari, xonalarining moddiy-texnik bazasi tizimli tahlil qilish, umumkasbiy va ixtisoslik fanlari boʻyicha

kasbiy-metodik tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini tayyorgarlik holatini muntazam tahlil qilinib borish, umumkasbiy va ixtisoslik fanlarini o'rganishda kasbga oid bilimlar va vositalardan foydalanish metodikasini takomillashtirish jarayoni tahliliy o'rganib borish kerak.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy-metodik tayyorgarligini shakllantirishning ta'limning interfaol, integrativ texnologiyalarini metod va usullarini ta'lim amaliyotiga joriy etish, ta'lim samaradorligini oshiribgina qolmay balki, bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining o'z kasbida kreativ yondashuv orqali pedagogik faoliyatni tashkil etishga dav'at etadi.

Адабиётлар/Литература/Reference:

1. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib yangi bosqichga ko'taramiz. 1 jild. – T.: O'zbekiston, 2017. – 592 b.
2. Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education// <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373602.locale=en>
3. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini. Lex.uz. 2020.
4. Pedagogika: entsiklopediya. 2-jild // Tuzuvchilar: jamoa. – T.: "O'zbekiston milliy entsiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2015. -376 b.
5. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. - Toshkent: Fan. 2004. - 176 b.
6. Маркова А.К. Психология профессионализма. – М.: Знание, 1996. -308 с.
7. Xayrov R.Z. Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarga individual yondashuv. Monografiya. - T.: Ilm Ziyo Zakovat. 2021. -102 bet.
8. Xayrov R.Z. Bo'lajak o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini takomillashtirishning didaktik imkoniyatlari va modeli // International Journal of Education, Social Science & Humanities. Finland Academic Research Science Publishers // Volume-11// Issue-5// 2023 Published: // 22-05-2023. p. 40-49
9. Хайров Р.З. Совершенствование подготовки будущих педагогов изобразительного искусства к обучению живописи на основе индивидуального подхода // Вестник ГулГУ ОАК. -Гулистан. -№3 (95) -2022. - С. 20-24.
10. Xayrov R.Z. Tasviriy san'at fanini o'qitish metodikasi. Darslik. -T.: Metodist nashriyoti. 2023. -276 bet.
11. Sharipov Sh.S Davlatov K.N., Nasriddinova G.S., Kasbga yo'naltirishning ilmiy -pedagogik asoslari. O'quv qo'llanma. –T.: TDPU. 2007. -147 b.
12. Sharipjanov M.M. Bo'lajak tasviriy san'at fani o'qituvchilarining nutqiy kompetentsiyalarini rivojlantirish usullari // Barqaror rivojlanishda uzluksiz ta'lim: muammo va echimlar: xalqaro ilm. anj. ilm. ish. to'p. 21-24 may 2019. - Chirchiq. - 422-423 b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).